

I. OSOBITOSTI ELEKTRONICKO-MEDIÁLNYCH SVETOV

Dovoľte mi v krátkosti uviesť niektoré dôvody estetickej fascinácie vyvolanej elektronicko-mediálnymi svetmi. Ďaleko totiž presahujú – rovnako obdivuhodné – funkcionálne prednosti.

1. „LAHKOSŤ BYTIA“

Predovšetkým treba uviesť fenomény ľahkosti, voľnej pohyblivosti, voľnej hry s dimenziami a útvarmi. V elektronickom priestore sa zdá, že telesá stratili svoju zotrvačnosť, pevnosť, odolnosť i hmotnosť. Stali sa ľahkými a uskutočňujú bizarné a očarujúce pohyby. Elektronická obrazovka má v sebe niečo zo stavu beztiaže v kozmickej lodi. Všetko má flair virtuálnosti, mohlo by to byť aj iné alebo stať sa iným. Ak niekde jestvuje „ľahkosť bytia“, potom je to v elektronickom priestore. Elektronické médiá tak riešia staré estetické želania a túžby. Napríklad surrealizmus sníval o takýchto voľných transformáciách, ale bol schopný ich realizovať len v náznakoch a na prvý pohľad dosť ťažkopádne. Akým perfektným spôsobom by mohol Yves Tanguy pomocou dnešnej elektronickej výbavy stvárniť svoje vízie!

2. NEDOHLADNÁ ROZĽAHLOSŤ

Ďalšou črtou je, že elektronický svet sa vyznačuje otvorenosťou pre zmeny, mutácie a inovácie, akú svet vecí nepoznal. Dáta – teda predmety tohto elektronického sveta – možno meniť, možno modifikovať spôsob ich zobrazovania, možno ich krížiť s inými dátami, či dokonca je možné, aby dáta navzájom samočinne komunikovali alebo vytvárali nové, hybridné dáta. Spomeňme si na hypertext. Elektronický svet je nekonečne rozľahlým svetom laterálnych pripojení a rozšírení, prekrížení a zosieťovaní, bujnenia a transformácií.

3. ZMENA KATEGÓRIÍ

Fascinujúca novosť týchto svetov má za následok, že k nim už nemôžeme pristupovať pomocou našich obvyklých kategórií, rozvinutých pre svet vecí. Opierajúc sa o tieto kategórie by sme v danom prípade elektronický svet nechápali alebo skresľovali. Je zaujímavé, že skúsenosť s médiami priviedla aj vo filozofii k rozvíjaniu nových koncepcií. Derrida a Deleuze napríklad hovoria už od konca šesťdesiatych rokov o tom, že skutočnosť a zmysel majú prechodný charakter, vyznačujú sa zretazením sietí, neustálymi posunmi a principiálnou neuzavretosťou.⁵ Boli k tomu inšpirovaní novými médiami a dospeli tak k prenikavej kritike tradičnej filozofie resp. metafyziky.⁶ Táto kládla stále dôraz na ideál čistého, od médií oslobodeného zmyslu, kým zmysel je v skutočnosti – ako nás učia tieto novšie teórie – vždy konštituovaný médiom (ústnym, písomným alebo elektronickým), bez neho by zmysel vôbec nemohol existovať.⁷

4. NOVŠIE VÝVINOVÉ TENDENCIE

V novších vývinových tendenciách, ktoré možno označiť slovami Multimedia, Internet, Cyberspace, World Wide Web a Virtual Communities, sa presadzujú črty ľahkosti, transformovateľnosti, hyperrýchlosti a virtuálnosti. Na druhej strane však dochádza aj k isté-